

คำนำ

การจัดการพื้นที่ให้เป็นแนวเชื่อมต่อระบบนิเวศหรือ corridor area เป็นแนวความคิดหนึ่งที่ต้องการให้กระบวนการจัดการกลุ่มป่าในเชิงนิเวศมีการเชื่อมต่อกัน มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยให้กระบวนการทางระบบนิเวศป่าไม้มีความสมบูรณ์ส่งเสริมให้มีการแพร่กระจายพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชพรรณที่เป็นอาหารสัตว์ป่ามีโอกาสแพร่พันธุ์ผ่านไปยังพื้นที่ป่าที่ห่างไกลออกไป

การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายในระดับพันธุกรรม ชนิดและระบบนิเวศถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดสำหรับงานด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ(SCBD, 2001) สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการจัดการกลุ่มป่า (forest complex) เพื่อการจัดการพื้นที่คุ้มครองโดยกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้กำหนดให้มีกลุ่มป่าจำนวนทั้งสิ้น 19 กลุ่มป่า (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงานเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้, 2542) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดการพื้นที่คุ้มครองของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการกำหนดโครงข่ายพื้นที่คุ้มครองดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบองค์รวมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเชิงระบบนิเวศ (ecosystem management) ของพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทยอย่างไรก็ตามการจัดการกลุ่มป่าเพื่อให้กระบวนการทางนิเวศมีการเชื่อมต่อกันระหว่างผืนป่าต่างๆที่ยังคงเป็นความท้าทายที่จะต้องทำให้สัมฤทธิ์ผลในอนาคตอันใกล้โดยการออกแบบแนวเชื่อมต่อสำหรับสัตว์ป่า (wildlife corridor design) เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ระบบนิเวศป่าไม้มีกระบวนการที่สมบูรณ์การเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่าจากพื้นที่แห่งหนึ่งไปยังพื้นที่อีกแห่งหนึ่งนั้นมิได้เป็นเพียงแค่การส่งเสริมให้มีการแพร่กระจายพันธุ์ของสัตว์ป่าเท่านั้นแต่พืชพรรณที่เป็นอาหารสัตว์ป่าก็จะมีโอกาสแพร่พันธุ์ผ่านไปยังพื้นที่ป่าที่ห่างไกลออกไปด้วยเช่นกัน

การแบ่งแยกพื้นที่อาศัยของสัตว์ป่าให้แยกขาดจากกันและมีขนาดเล็กลง (Habitat fragmentation) มีส่วนลดความสมบูรณ์ของปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสัตว์ป่า การแยกขาดของประชากรสัตว์ป่าเดิมออกเป็นประชากรย่อย (metapopulation) ที่แยกขาดจากกันและไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือการไหลผ่านของยีน (Gene flow) เกิดขึ้น ส่งผลให้ความหลากหลายทางพันธุกรรมลดลง ทำให้ประชากรย่อยในแต่ละส่วนง่ายต่อการถูกทำลายให้หมดไป ความรู้ในเรื่อง Island biogeography model ที่กล่าวถึงการทำลายพื้นที่อาศัยที่อาจส่งผลให้จำนวนชนิดพันธุ์ในพื้นที่ลดลง จึงสนับสนุนให้แนวความคิดในการจัดทำแนวเชื่อมต่อป่า (Ecological Corridor หรือ Wildlife Corridor) มีบทบาทสำคัญที่สามารถรักษาความเชื่อมโยงทางธรรมชาติของระบบนิเวศ เอื้อให้กลุ่มประชากรสัตว์ป่าสามารถเคลื่อนย้ายกระจายพันธุ์ เกิดการถ่ายเททางพันธุกรรม ลดการผสมเลือดชิด (inbreeding) และสร้างความมั่นคงและแข็งแรงให้สังคมสัตว์ป่าโดยรวม

ในการออกแบบทางเชื่อมผืนป่านั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่เป็นเป้าหมายในพื้นที่ รวมทั้งความต้องการทางนิเวศของสัตว์ป่าเหล่านั้น ความชุกชุมของสัตว์ป่า และตำแหน่งที่มีความสำคัญที่สัตว์จะใช้เป็นทางเดินข้าม รวมทั้งรูปแบบของทางข้ามที่จะต้องมีความเหมาะสมกับ

สภาพแวดล้อมและเข้ากับความต้องการในด้านถิ่นอาศัยของสัตว์ป่า (Habitat Requirement) รูปแบบของแนวเชื่อมต่อระบบนิเวศจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการด้านถิ่นอาศัย และนิเวศวิทยาของสัตว์ป่า รวมทั้งความชุกชุมของสัตว์ป่า และตำแหน่งที่มีการปรากฏของสัตว์ป่าเป้าหมาย

พื้นที่เชื่อมต่อป่าอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งระยนาสั๊ก ตั้งอยู่ในบ้านบางแก้ว อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง กับบ้านช่องบอน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เป็นพื้นที่ป่าอีกผืนหนึ่งที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่าหายากหลายชนิด เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มป่าคลองแสง-เขาสก ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484

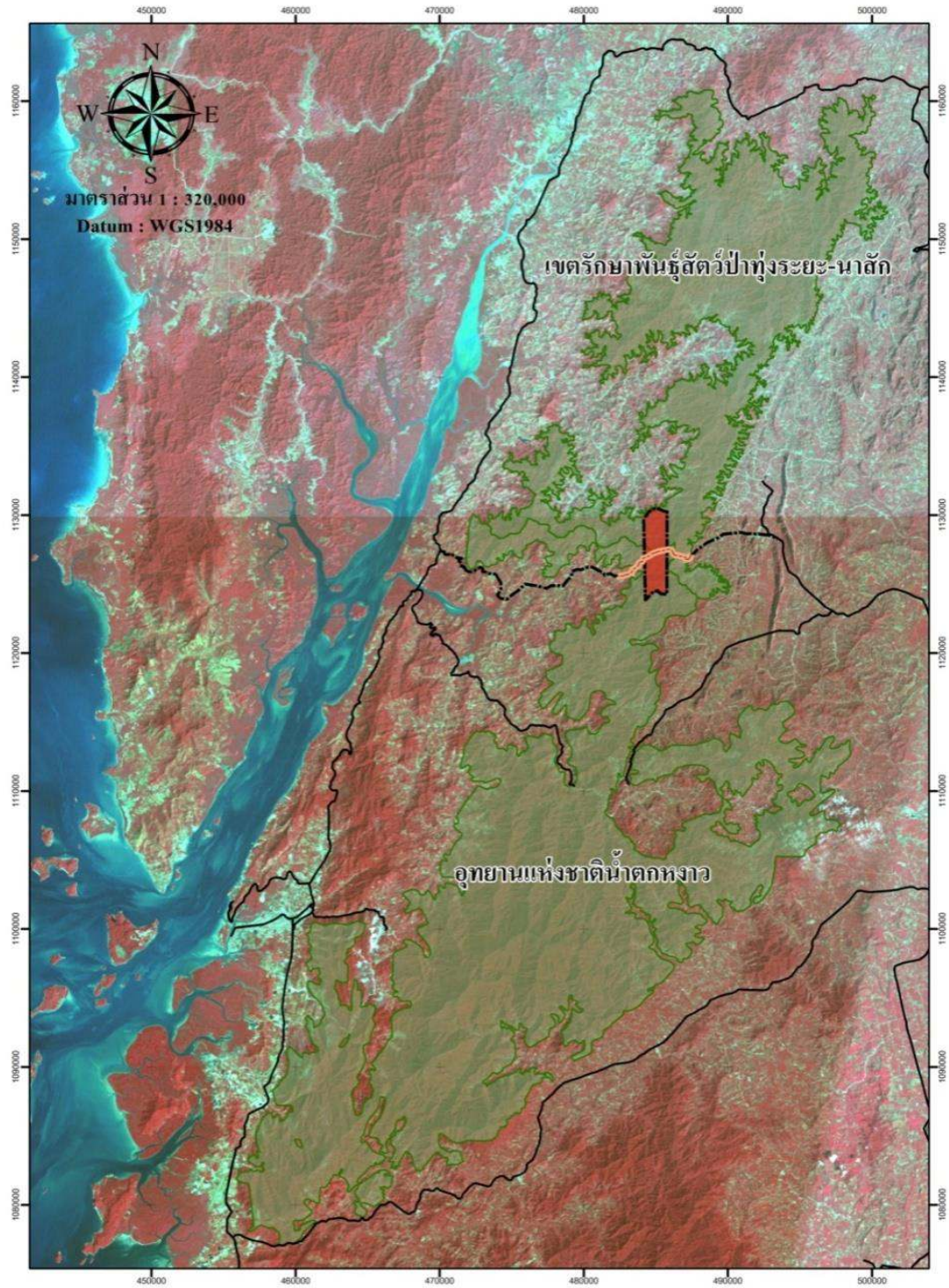
ดังนั้นบริเวณพื้นที่ป่าแนวเชื่อมต่อนะบบนิเวศ (corridor) จึงควรมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลทางชีวภาพ กายภาพ และด้านสังคมรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการวางแผนและจัดการป้องกันรักษาพื้นที่อนุรักษ์ให้เกิดความชัดเจนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. สำนวความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่าที่มีกระดูกสันหลัง 4 กลุ่ม (สะเทินน้ำสะเทินบก, สัตว์เลื้อยคลาน, นก, และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม) โดยเน้นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ เช่น ช้าง กระทิง สมเสร็จ เสือดาว กวางป่า และเก้ง ที่ได้รับผลกระทบจากการแบ่งแยกของผืนป่า
2. ศึกษาความชุกชุมของสัตว์ป่า และการกระจายของสัตว์ป่าในพื้นที่ที่จะจัดทำแนวเชื่อมต่อระบบนิเวศ
3. ศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อกรกระจายของสัตว์ป่าในพื้นที่
4. ศึกษาปัจจัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อสัตว์ป่า

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบข้อมูลกับความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า
2. ความรุนแรงของปัจจัยคุกคามต่อสัตว์ป่าในพื้นที่แนวเชื่อมต่อป่าระหว่างบริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทุ่งระยะ-นาสัก
3. ระบุฐานข้อมูลสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
4. ทราบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย

ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษาระหว่างอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาวกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งระยะ-นาสัก